

Dải đất Quảng Bình như một bức tranh hoành tráng, có rừng, có biển, có đồng bằng với nhiều cảnh quan thiên nhiên đẹp, thắng cảnh nổi tiếng: đèo Ngang, đèo Lý Hoà, cửa biển Nhật Lệ, Di sản thiên nhiên thế giới Phong Nha - Kẻ Bàng Quảng Bình, là vùng đất văn vật, có di chỉ văn hoá Bàu Tró, trống đồng Phù Lưu cùng thời với nền văn hoá Đông Sơn, nhiều di tích lịch sử: Quảng Bình Quan, Luỹ Thầy, Bàu Sen, Thành Nhà Ngo, thành quách của thời Trịnh - Nguyễn, nhiều địa danh nổi tiếng trong hai cuộc kháng chiến của dân tộc như Cự Nẫm, Cảnh Dương, Cha Lo, Công Trời, Xuân Sơn,... Nhiều lễ hội truyền thống và làng nghề cổ truyền tiêu biểu....

Tài nguyên du lịch Quảng Bình tồn tại trong hai thể: tự nhiên (danh thắng) và văn hoá (di tích lịch sử và các hoạt động văn hoá).

Di sản tự nhiên của Quảng Bình tồn tại bền vững trong hệ sinh thái trước hết phải kể đến khu vực karst Phong Nha - Kẻ Bàng với một quần thể sinh cảnh và hang động điển hình không chỉ cho Việt Nam mà còn cả thế giới. Đây là địa chỉ tập trung của loại hình danh thắng - hang động như một đặc thù của mảnh đất Quảng Bình, chứa đựng trong lòng nó là hệ mẫu điển hình của quá trình địa chất về thể loại karst mà chính hệ thống hơn 300 hang động lớn nhỏ và bên trong lòng nó là phức hệ sinh thái nhiệt đới với tài nguyên đa dạng sinh học vô cùng quý

hiếm. Bên cạnh Phong Nha - Kẻ Bàng là các di tích danh thắng khác trong tỉnh cũng là điểm thu hút của bao mặc khách gần xa.

Tài nguyên văn hoá tổng thể các di tích khảo cổ học, di tích kiến trúc, di tích lịch sử và các di tích ghi dấu những danh nhân văn hóa địa phương.

Trên thế giới, nhóm di tích khảo cổ học được khách du lịch hết sức quan tâm bởi nhiều

giá trị của nó, nhất là những giá trị về lịch sử. Nhiều khu vực khảo cổ học, nhiều di chỉ khảo cổ trên thế giới đã trở thành điểm đến vô cùng hấp dẫn như ở Ý, Pháp, Hy Lạp, Ai Cập. Một số di chỉ khảo cổ học Việt Nam cũng đã trở thành tài nguyên du lịch hết sức hấp dẫn như Hoàng thành Thăng Long, Khu di chỉ Đông Sơn,... Ở Quảng Bình, di chỉ khảo cổ học có thể hội đủ khả năng để trở thành điểm đến của một vài loại hình du lịch. Đây là nhóm di tích mới được phát hiện từ khi ngành khảo cổ học thâm nhập vào Việt Nam với công lao mở đầu của các nhà khảo cổ học người Pháp trên đất Quảng Bình như M. Colani, H. Mansuy, E. Patte và đặc biệt là từ những thành tựu của đông đảo các nhà khảo cổ học Việt Nam đến với Quảng Bình từ sau năm 1954. Trước mắt, hệ thống các di tích khảo cổ học ở Quảng Bình chưa thể khai thác trực tiếp cho hoạt động du lịch nhưng trong tương lai gần, khi

Đá Nhảy-Điểm du lịch sinh thái, nghỉ dưỡng tỉnh Quảng Bình

Ảnh: TL

khả năng đầu tư cho hoạt động du lịch được cải thiện thì hệ thống các di tích khảo cổ học chắc chắn sẽ là nguồn tiềm năng cho loại hình du lịch văn hoá - khoa học kết hợp.

Tài nguyên văn hóa còn có di tích kiến trúc dân sự cá nhân như dinh thự, nhà ở, lăng tẩm,... kiến trúc cộng đồng làng xã như đình, chùa, nhà thờ, đền, miếu, cầu cống, chợ quán, đê đập, thành quách,... Trong tổ hợp các di tích kiến trúc còn lại và đang được bảo tồn thì Quảng Bình Quan và hệ thành lũy Đào Duy Từ là đồ sộ nhất, các di tích cộng đồng còn sót lại chủ yếu vẫn là nhóm đình làng. Phần lớn những di tích kiến trúc Quảng Bình là không to lớn, công kênh mà rất gần gũi với không gian làng xã vốn đã rất khiêm tốn. Những di tích kiến trúc còn sót lại trên đất Quảng Bình có thể nhận diện được những dấu ấn văn hoá song hành với tiến trình phát triển của lịch sử qua từng thời kỳ và cũng từ đó có thể phát hiện những dấu vết của sự giao thoa văn hoá giữa những vùng phụ cận với vùng đất này. Đáng tiếc là nhóm di tích kiến trúc thật sự có giá trị về mặt kiến trúc và mỹ thuật chỉ còn không đến 10 công trình. Tuy nhiên, do chức năng vốn có trong hoạt động của cộng đồng làng xã, các di tích kiến trúc bao giờ cũng gắn liền với đời sống cộng đồng và là chứng nhân của những biến cố lịch sử diễn ra trong tiến trình phát triển. Vì thế, mà bên cạnh nhóm di tích kiến trúc đã được khẳng định về mặt giá trị thẩm mỹ và kỹ thuật, phần lớn công trình kiến trúc cộng đồng đang được bảo tồn hiện nay tuy không phải là những di tích có giá trị cao về mặt kiến trúc nhưng lại mang trên mình nó những giá trị lịch sử và được bảo tồn về mặt kiến trúc.

Trong hệ thống tài nguyên du lịch Quảng Bình thì nhóm di tích lịch sử phản ánh rõ nét nhất tiến trình lịch sử cũng như sắc thái văn hoá cộng đồng. Cũng chính vì vậy nhóm các di tích lịch sử hết sức đa dạng và phong phú cả về loại hình di tích cũng như giá trị nội dung của nó, có thể khai thác cho hoạt động du lịch với nhiều loại hình hiệu quả nhất, trong quần thể này những khu vực di tích đậm đặc dấu ấn văn hoá mà chỉ có vùng đất này mới có, đó là những di tích còn lại của thời kỳ phân tranh Trịnh - Nguyễn và thời kỳ hưởng ứng phong trào Cần Vương chống Pháp mà

Quảng Bình là chiến trường khốc liệt. Là những gì còn lại một Quảng Bình Quan, một Lũy Thầy, một vài căn cứ đồn trú, một ít lăng mộ của các danh tướng đã trở nên tài nguyên du lịch cực kỳ quý giá.

Từ vị trí là khu vực chia cắt về mặt tự nhiên, tranh chấp về mặt chính trị và đan xen về mặt văn hoá, vùng đất Quảng Bình chứa đựng rất nhiều biến cố mà hệ quả là sự hiện diện hàng loạt các di tích lịch sử trong đó di sản chủ yếu của thời kỳ trung và cận đại là các di tích văn hoá và một ít công trình xây dựng phục vụ cho chiến tranh.

Hệ thống di tích lịch sử Quảng Bình đang được bảo tồn có một tỷ lệ lớn đến tuyệt đối thuộc thời đại Hồ Chí Minh - đỉnh cao và cũng là thời kỳ thăng hoa của những giá trị lịch sử hàng nghìn năm góp lại. Ngay từ khi sự nghiệp Cách mạng Việt Nam được dựng khởi rồi tiếp nối bằng cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp và đế quốc Mỹ, Quảng Bình tuy chưa bao giờ là căn cứ địa ở tầm quốc gia nhưng cũng chính từ cái căn nguyên địa văn hoá, Quảng Bình bao giờ cũng là khu vực có ý nghĩa chiến lược. Và vì thế, di tích lịch sử thời kỳ này đã vượt ra khỏi tầm của cộng đồng địa phương, có ý nghĩa quốc gia và nhiều di tích có vị trí toàn cầu, có giá trị phát triển du lịch.

Hơn bất cứ nơi đâu, Quảng Bình là địa bàn có niềm tự hào lớn lao bởi sự hiện diện hệ thống hoàn chỉnh cụm di tích mở đầu - điểm xuất phát đường mòn Hồ Chí Minh - con đường huyền thoại đã đi vào lịch sử nhân loại như bản anh hùng ca bất tử về chủ nghĩa anh hùng cách mạng Việt Nam. Những hang động, những tuyến đường, bến phà, ngầm, cửa ngoặt, trọng điểm đường đèo, những địa chỉ đã một thời là địa điểm tập trung các lực lượng chiến tranh nhân dân, là trung tâm chỉ huy của con đường huyền thoại đang là di sản vô giá trong tổ hợp di tích danh thắng Quảng Bình. Những di tích này là sự minh chứng hùng hồn khả năng phi thường của con người trước những đòi hỏi lớn lao của sự nghiệp chống Mỹ, cứu nước vĩ đại. Ở đây, trong lòng di tích chứa đựng cả lịch sử, sự kết tinh những giá trị tinh thần của dân tộc trong đó ý chí, tinh thần xả thân vì nước và trí thông minh là giá trị cao cả nhất của loại hình di tích này.

(Xem tiếp trang 49)

Du lịch Quảng Bình...

(Tiếp theo trang 38)

Các di tích lịch sử này đã trở thành điểm đến có sức hấp dẫn rất lớn (trong đó bao gồm cả yếu tố tâm lý và tâm linh) như Hòn La, Cha Lo, Công Trời, Bến phà Xuân Sơn, Bến phà Nguyễn Văn Trỗi, Tổ hợp đường 20 Quyết Thắng với các địa danh ATP, hang Tám Thanh niên xung phong, Sông Gianh, Phà Gianh, Cảng Gianh và Tuyến đường Ba Trại, Sông Nhật Lệ, Long Đại, Kiến Giang với tổ hợp hệ thống Cảng Nhật Lệ, Bến phà Quán Hàu, Bến phà Long Đại,...

Ngoài ra hệ thống văn hoá làng xã, các thiết chế văn hoá cộng đồng, các hình thái sinh hoạt văn hoá tồn tại dưới dạng văn hoá truyền thống. Loại hình này bao gồm các làng văn hoá nổi tiếng (trong đó có “Bát danh hương”), các làng nghề, các trò chơi dân gian, các loại hình dân nhạc, dân vũ, các lễ hội. Chính các sản phẩm văn hoá này là tài nguyên rất quan trọng cho phát triển du lịch bền vững.

Quảng Bình hiện diện khá đầy đủ các tài nguyên làm cơ sở cho việc xây dựng các loại hình du lịch. Tuy nhiên, sức hấp dẫn đối với hoạt động du lịch của các tài nguyên này hết sức phân tán. Có loại tài nguyên có thể khai thác ngay trong thời gian trước mắt (như các loại tài nguyên thiên nhiên hội đủ yếu tố của một danh thắng liên quan đến địa hình karst và một vài điểm tài nguyên biển đảo, một vài di tích lịch sử, văn hoá thuộc hệ thống đường Hồ Chí Minh huyền thoại). Còn lại, một khối lượng rất lớn tài nguyên đang ở dạng tiềm năng như các di tích lịch sử, văn hoá, các loại hình sinh hoạt văn hoá, lễ hội, làng nghề. Dạng tài nguyên này chưa hội đủ điều kiện cho việc xây dựng loại hình du lịch bởi phần lớn hoặc là quá đơn điệu, chưa đủ yếu tố cho một điểm đến, hoặc đã bị mai một, xuống cấp, chưa có khả năng đầu tư phục nguyên. Tài nguyên này cần phải có cơ chế, chính sách để đánh thức nó, hoàn thiện, nó phục vụ cho sự nghiệp phát triển du lịch của tỉnh nhà.

T.T.N

Số 1
2010

THÔNG TIN
KHOA HỌC - CÔNG NGHỆ - QB

49